

ΑΜΦΟΡΕΙΣ

(Χρήση - Σημασία - Τυπολογία)

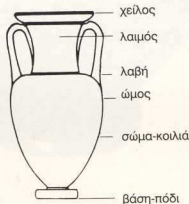
Ο αμφωρέας είναι τύπος αγγείου με φαρδιά κοιλιά, δύο κατακόρυφες λαβές που ξεκινούν από το χείλος ή το λαιμό και καταλήγουν στο σώμα του, στενό σχετικά λαιμό και βάση (εικ. 1). Το όνομά του υποδηλώνει την ύπαρξη δύο λαβών, από τις οποίες κρατιέται (αμφί+φέρω). Κάποτε όμως και η στενή βάση χρησιμεύει ως «τρίτη λαβή» (εικ. 2). Οι αμφωρέες χρησίμευαν τόσο για την αποθήκευση κρασιού, λαδιού, παστών ψαριών, μικρών καρπών κ.ά., όσο και για τη μεταφορά διαφόρων εμπορευμάτων: κρασί, τυρί, λάδι, παστά ψάρια, καρύδια, μέλι κ.ά. Θεωρούνταν τα «μπιτόνια» των αρχαίων, των οποίων η περιεκτικότητα φτάνει τα 18-22 λίτρα. Εξυπηρετούσαν όμως και άλλους σκοπούς. Πολλές φορές έγιναν ταφικά αγγεία, ενώ άλλοτε, κομμένοι απ' τη μια πλευρά, χρησίμευαν σα φέρετρα για βρέφη. Ολόκληροι ή σπασμένοι αμφωρέες χρησιμοποιούνταν για να γεμίσουν αχρηστευμένα φέρετα ή δεξαμενές ή για να ισοπεδώσουν μια έκταση εδάφους, όταν επρόκειτο να χτιστεί μεγάλο οικοδόμημα. Το «κόιλαν» του σχήματος, καθώς και το «εύθραυστον», εξυπηρετούσαν και στρατηγικούς σκοπούς, όπως μας πληροφορεί ο Ηρόδοτος (VIII, 28) για τους Φωκείς της Κεντρικής Ελλάδας, οι οποίοι έσκαψαν ένα μεγάλο λάκκο, σ' ένα πέρασμα βουνού, τοποθέτησαν αμφωρέες και τους κάλυψαν με χώμα κι έτσι παγίδεψαν το ιππικό του εχθρού, του οποίου τ' άλογα έπεσαν μέσα και έσπασαν τα πόδια τους.

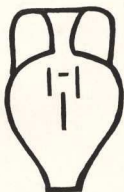
3

2. Αμφιφορέας, αμφορέας. Το αγγείο αυτό το κρατούσαν από τις δύο λαβές, συνήθως όμως και η βάση (το πόδι) χρησιμεύει ως λαβή.

Αμφορέας. Τα μέρη του.

4. Αμφορέας με εγχάρακτο ενδεικτικό ιδεόγραμμα (V. Grace).

Σαν εμπορικά αγγεία που ήταν, οι αμφορέις – γεμάτοι με τα εξαγώγιμα προϊόντα – μεταφέρονταν σε διάφορα μέρη φορτωμένοι, συχνά κατά εκατοντάδες, σε πλοία. Τα ναυάγια (εικ. 3) μας δίνουν τέτοια φορτία. Από τους αμφορέις που βρίσκουμε στο βυθό μπορούμε να μάθουμε ποιους εμπορικούς δρόμους ακολουθούσαν τα πλοία, ποιες περιοχές έκαναν εξαγωγή λαδιού, κρασιού ή άλλου προϊόντος και προς ποια κατεύθυνση, ποια ήταν η οικονομία των περιοχών αυτών σε διάφορες εποχές κ.ά. Η ιδέα των αγγείων με δύο λαβές, κατασκευασμένων κυρίως για μεταφορά, φαίνεται να οφείλεται στους Χανανίτες, προγόνους των Φοινίκων στα παράλια της μεταγενέστερης Συρίας και Παλαιστίνης.

Οι αμφορέις απαντούν με το ελληνικό τους όνομα «αμφιφορέις» ή «αμφορέις» σε πλήρεις πινακίδες της μυκηναϊκής περιόδου, με τους χαρακτήρες της συλλαβικής γραφής Β, οι οποίοι συνοδεύονται συχνά από ένα ιδεόγραμμα ή μικρό ενδεικτικό σήμα. Ο Όμηρος επίσης χρησιμοποιεί τη λέξη για τα αγγεία κρασιού που μετέφερε ο Τηλέμαχος στο ταξίδι του από την Ιθάκη στην Πύλο (Οδύσσεια, ll 290, 349, 379) (εικ. 4).

Άλλωστε οι Έλληνες, οι οποίοι είχαν φημισμένα κρασιά και λάδια, τα μετέφεραν σε τέτοια δοχεία που στοιβαζαν σε πλοία, ήδη από τον 7ο αι. π.Χ.

Σταυρούλα Ασημακοπούλου

Αρχαιολόγος